

วิเทศวารสาร

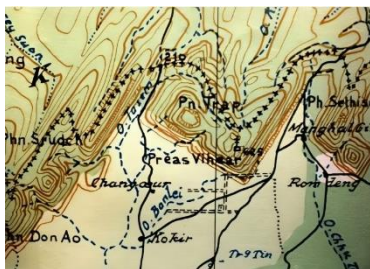
ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC) ผลิตเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้องกับการทูตและการระหว่างประเทศ ความเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นของผู้เขียน ไม่ได้เป็นความเห็นของรัฐบาลไทยหรือกระทรวงการต่างประเทศ การผลิตหรือทำซ้ำเอกสารและบทความในรูปแบบใด ๆ ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากศูนย์ศึกษาการต่างประเทศที่ isc@mfa.go.th และจะต้องระบุชื่อผู้เขียนให้ชัดเจนตามหลักการอ้างอิงเอกสารที่เป็นสากลด้วย

ฉบับที่ 2/2569 | มกราคม 2569

ความเห็นแย้ง (Dissenting Opinions) ของผู้พิพากษาศาลโลก ในคดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505

ดามพ์ สุนทรทรัพย์

ทุกวันนี้ แทบจะไม่มีใครคนไทยคนไหนจะไม่รู้จักคดีปราสาทพระวิหาร ซึ่งพิจารณาคดี และมีคำตัดสินโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) หรือที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ศาลโลก” ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2505 (ค.ศ. 1962)¹ และครั้งที่สอง เมื่อ พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013)² โดยทั้งสองครั้ง กัมพูชาเป็นผู้ยื่นฟ้องประเทศไทย ในครั้งแรกกล่าวหาว่าไทยละเมิดอธิปไตยของกัมพูชาเหนือปราสาทพระวิหารและขอให้ศาลสั่งให้ไทยถอนกองกำลังออกจากพื้นที่ดังกล่าว ส่วนในครั้งที่สอง กัมพูชาร้องขอให้ศาลโลกตีความคำพิพากษาเดิมเมื่อ พ.ศ. 2505 โดยเฉพาะในประเด็นขอบเขตของพื้นที่ “บริเวณโดยรอบปราสาท” (the vicinity of the temple)³

แผนที่ Annex-I นำเสนอโดยกัมพูชา แสดงเส้นเขตแดน (+++) ลึกขึ้น
ไปบนเนินเขา เหนือแนวสันปันน้ำ

ภาพถ่ายทางอากาศของปราสาทพระวิหารในปัจจุบัน

¹ Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1962, p. 6.

² Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 in the Case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Judgment, I.C.J. Reports 2013, p. 281.

³ The “Annex I Map” refers to the map drawn by the Franco-Siamese Mixed Commission in 1907, which Cambodia used as its primary evidence for the boundary line.

อีกเช่นกัน คนไทยส่วนใหญ่คงจะทราบดีแล้วว่า ผลของการพิจารณาคดีของศาลโลก ในทั้งทั้งสองครั้งมีข้อสรุปว่าอย่างไร โดยเฉพาะในการพิจารณาคดีครั้งที่สองนั้น ศาลโลกได้ยืนยันในคำพิพากษารั้งแรก ขอให้ไทยถอยกองกำลังออกจากบริเวณโดยรอบของตัวปราสาท ซึ่งก็คือที่ราบส่วนใหญ่รอบ ๆ ตัวปราสาท ที่สำคัญคือ ศาลชี้ว่า ในทิศตะวันตก เขตแดนของกัมพูชาสิ้นสุดที่ตีนเขาพนมตร็อง (Phnom Trap) หรือภูมะเขือ และระบุชัดเจนว่า ภูมะเขือไม่ใช่ส่วนหนึ่งของ “ชะง่อนผา” (Promontory) ของปราสาทพระวิหาร และไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนของกัมพูชา⁴ อย่างไรก็ดี บทความนี้ จะขอลำถึงเฉพาะคำพิพากษาของศาลโลก ในครั้งแรก เพื่อเป็นข้อพิจารณาเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

กัมพูชาได้ยื่นฟ้องไทยต่อศาลโลกในเดือนตุลาคม 2502 และกว่าที่ศาลโลกจะพิจารณาคดีเสร็จสิ้นและมีคำพิพากษา คือ ในวันที่ 15 มิถุนายน 2505 คือ ใช้ระยะเวลาพิจารณาคดีประมาณ 2 ปี 7 เดือน ซึ่งคำพิพากษาก็คือ ให้ปราสาทพระวิหารอยู่ในดินแดนภายใต้อธิปไตยของกัมพูชา ให้ไทยถอนกำลังทหารและตำรวจในพื้นที่ดังกล่าวออก (ด้วยคะแนนเสียง 9 ต่อ 3) และขอให้ไทยคืนโบราณวัตถุที่เคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ดังกล่าวให้กับกัมพูชา (ด้วยคะแนนเสียง 7 ต่อ 5)

ในคำพิพากษาในส่วนแรกนั้น ที่น่าสนใจที่สุดก็คือ เหตุผลหลักที่คณะผู้พิพากษาศาลโลกใช้ในการตัดสินก็คือ หลักการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เรียกว่า “หลักการยอมรับโดยพฤตินัย” (acquiescence)⁵ โดยศาลเห็นว่าประเทศไทยไม่ได้ทักท้วงหรือคัดค้านแผนที่ที่จัดทำขึ้นโดยฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. 1907 (พ.ศ. 2450) ซึ่งตลอดการพิจารณาคดี ศาลได้ใช้คำแทนแผนที่ดังกล่าวว่า “Annex-I (Annex One) Map” อย่างกว้างขวาง โดยในความเห็นของศาล แผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตแดนของฝรั่งเศส (ขณะนั้น) มาเป็นเวลานานกว่า 50 ปี ดังนั้น ศาลจึงถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการยอมรับโดย พฤตินัยว่าแผนที่นั้นถูกต้อง

คณะผู้พิพากษาศาลโลกพิจารณาคดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวงษ์มทิป ขยางกูร และคณะผู้แทนไทย

⁴ Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 in the Case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Judgment, I.C.J. Reports 2013, p. 314-315, para. 92-98.

⁵ Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), 1962 I.C.J. at 32-35 (discussing the principle of acquiescence).

ความน่าสนใจยิ่งกว่าสำหรับการพิจารณาคดีในครั้งนี้และน้อยคนที่จะทราบก็คือ คณะผู้พิพากษาศาลโลกที่พิจารณาคดีปราสาทพระวิหารมีทั้งสิ้น 12 ท่าน แทนที่จะเต็มคณะ 15 คน คือ นาย Bohdan Winiarski (ประธานคณะผู้พิพากษา) ชาวโปแลนด์ นาย Ricardo J. Alfaro (รองประธานคณะผู้พิพากษา) ชาวปานามา นาย Abdel Hamid Badawi ชาวอียิปต์ นาย Jules Basdevant ชาวฝรั่งเศส นาย José Luis Bustamante y Rivero ชาวเปรู Sir Gerald Fitzmaurice ชาวอังกฤษ นาย Kotaro Tanaka ชาวญี่ปุ่น นาย Vladimir M. Koretsky สหภาพโซเวียต ในขณะนั้น นาย Lucio M. Moreno Quintana ชาวอาร์เจนตินา นาย V.K. Wellington Koo ชาวจีนไต้หวัน นาย Gaetano Morelli ชาวอิตาลี และ Sir Percy Spender ชาวออสเตรเลีย จากผู้พิพากษาทั้ง 12 ท่านข้างต้น มีผู้พิพากษา 9 คน ที่ตัดสินให้ปราสาทพระวิหารเป็นของกัมพูชา โดยใช้ “หลักการยอมรับโดยปริยาย” ดังกล่าว ในขณะที่มีผู้พิพากษา 3 ท่าน ที่ตัดสินไม่เห็นด้วย คือ นาย Lucio M. Moreno Quintana จากอาร์เจนตินา นาย Wellington Koo จากจีนไต้หวัน และ Sir Percy Spender จากออสเตรเลียและได้แสดง **ความเห็นแย้ง (dissenting opinion)** ไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง ดังนี้

นาย Moreno Quintana ได้แสดงความเห็นอย่างชัดเจนว่า **ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาและเหตุผลประกอบการวินิจฉัยของผู้พิพากษาส่วนใหญ่**⁶ เนื่องจากคดีนี้ ใจความสำคัญของคดีอยู่ที่หลักการเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน ดังนั้น สนธิสัญญาย่อมมีความสำคัญมากกว่าแผนที่ ซึ่งสนธิสัญญาระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส ค.ศ. 1904 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนใน มาตรา 1 ให้ยึดแนวสันปันน้ำ (watershed line) เป็นเขตแดนระหว่างประเทศทั้งสอง และมาตรา 3 ให้เจ้าหน้าที่สยามและฝรั่งเศสทำการสำรวจแนวสันปันน้ำดังกล่าวร่วมกัน ไม่ใช่ให้ใช้ภาพวาดบนแผนที่ ซึ่งอาจผิดพลาดได้ เป็นแนวเขตแดน และจากการสำรวจทางวิศวกรรมธรณีมาตร (geological engineering) ในภายหลัง ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ปราสาทพระวิหารตั้งอยู่บนฝั่งไทยของแนวสันปันน้ำ

นอกจากนั้น นาย Moreno Quintana ยังไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปของเสียงข้างมากที่ว่า การที่ประเทศไทยไม่ได้คัดค้านแผนที่ ค.ศ. 1907 นั้น ถือเป็นการยอมรับทางกฎหมาย (acquiescence หรือการยอมรับโดยพฤตินัย) เพราะความเจียมจะมีผลทางกฎหมาย ก็ต่อเมื่อฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีภาระอย่างชัดเจนที่จะต้องพูดหรือแสดงออก (a clear obligation to speak out) แต่ไม่ได้แสดงออก ซึ่งไม่ใช่ในกรณีนี้ ดังนั้น ศาลจึงควรยึดหลักการวิเคราะห์ตามข้อกำหนดของสนธิสัญญา มากกว่าหลักการเรื่องการยอมรับโดยพฤตินัย

⁶ Dissenting Opinion of Judge Moreno Quintana, I.C.J. Reports 1962, pp. 67–72.

นาย Lucio Manuel Moreno Quintana

นาย V.K. Wellington Koo

ส่วน นาย V.K. Wellington Koo ได้แสดงความเห็นแย้งไว้ว่า ศาลโลก ไม่มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดีนี้ ตั้งแต่ต้น เพราะคดีนี้เป็นเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองมากกว่าเรื่องทางกฎหมาย⁷ ดังนั้น จึงควรได้รับการแก้ไขผ่านการเจรจาทางการทูตระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องคือไทยกับกัมพูชา

นาย V.K. Wellington Koo ได้อธิบายประเด็นสำคัญในคำวินิจฉัยแย้งของตนว่า ความขัดแย้งเรื่องอาณาเขต อยู่นอกเหนือขอบเขตอำนาจของศาลโลก ทั้งนี้ หน้าที่ของศาลโลกในกรณีเขตแดนของประเทศต่าง ๆ คือการตีความกฎหมายระหว่างประเทศหรือสนธิสัญญาที่มีอยู่ ไม่ใช่การกำหนดเขตแดนใหม่ให้ประเทศใด ๆ ทั้งนี้ การที่ศาลโลก ได้พิจารณาและมีคำวินิจฉัยในเรื่องนี้ ดังที่ปรากฏ อาจสร้างบรรทัดฐานที่เป็นอันตราย โดยอนุญาตให้ศาลโลกเข้าตัดสินข้อพิพาททางการเมือง และการปักปันเขตแดน ซึ่งเป็นการใช้อำนาจเกินขอบเขตของศาลโลก และอาจเป็นการบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของศาลโลก ในที่สุด

นอกจากนี้ นาย V.K. Wellington Koo ยังยืนยันว่าแผนที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของฝรั่งเศสวาดขึ้นใน ค.ศ. 1907 ภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส ค.ศ. 1904 นั้น ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายแต่ประการใด สยามและกัมพูชาไม่เคยให้การรับรองว่าแผนที่ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญา และแผนที่ไม่เคยได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากสยาม (ซึ่งปัจจุบันคือประเทศไทย) เขายังชี้ให้เห็นด้วยว่าแผนที่ดังกล่าวจัดทำขึ้นโดยนักสำรวจชาวฝรั่งเศส และไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่าสยามเคยตกลงยอมรับการปักปันเขตแดนตามที่ปรากฏในภาพวาดของแผนที่

ท้ายที่สุด นาย V.K. Wellington Koo กล่าวว่า ตนไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปของคณะศาลเสียงข้างมากที่ว่า ประเทศไทยได้นิ่งเฉย ยอมรับเขตแดนตามที่ปรากฏในแผนที่ ผ่านการกระทำ (หรือการไม่กระทำ) ของตน นาย V.K. Wellington Koo ระบุว่าประเทศไทยนิ่งเฉย หรือไม่ได้คัดค้านแผนที่ ไม่สามารถตีความได้ว่าเป็นการยอมรับอย่างเป็นทางการ เขาย้ำว่า ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ การนิ่งเฉยยอมรับต้องอาศัยการ

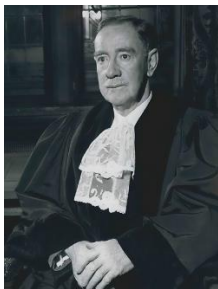
⁷ Dissenting Opinion of Judge Wellington Koo, I.C.J. Reports 1962, pp. 75–100.

แสดงออกถึงความยินยอมที่ชัดเจนและปราศจากความคลุมเครือ ซึ่งในกรณีนี้ ไม่ปรากฏหลักฐานดังกล่าวแต่อย่างใด

สำหรับ Sir Percy Spender ซึ่งเขียนความเห็นแย้ง มีความยาวถึง 46 หน้าพิมพ์ดีด นั้น ได้กล่าวโต้แย้งอย่างรุนแรงว่า ตนไม่สามารถเห็นพ้องกับคำตัดสินของคณะผู้พิพากษาส่วนใหญ่ ซึ่งมุ่งประเด็นการวินิจฉัยไปที่แผนที่ ค.ศ. 1907 เนื่องจากในตอนที่มีการจัดทำแผนที่ดังกล่าวขึ้นจนถึงวันพิพากษา ไม่มีฝ่ายใดแสดงเจตนาจะให้แผนที่ ค.ศ. 1907 เป็นเอกสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย หรือเป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญา ค.ศ. 1904⁸ แผนที่ดังกล่าวเป็นเพียงเอกสารประกอบที่ฝรั่งเศสจัดทำขึ้นเพียงฝ่ายเดียว ไม่ใช่เป็นแผนที่แสดงการปักปันเขตแดนอย่างเป็นทางการ ที่สยามและฝรั่งเศสตกลงร่วมกัน

นอกจากนี้ ที่สำคัญคือ ไม่ว่าแผนที่ใด ๆ ก็ไม่สามารถมอบอำนาจอธิปไตย (grant sovereignty) ให้ประเทศใดได้ด้วยตัวของมันเอง สิ่งที่มีความสำคัญเหนือแผนที่ใด ๆ ในกรณีนี้ คือ สนธิสัญญาว่าด้วยเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส ค.ศ. 1904 ซึ่งระบุอย่างชัดเจนว่า การปักปันเขตแดนควรยึดตามแนวสันปันน้ำ นอกจากนี้ แผนที่ ค.ศ. 1907 ก็มีความผิดพลาด และไม่สะท้อนถึงหลักการดังกล่าว และไม่ได้แสดงแนวสันปันน้ำที่แท้จริงอย่างถูกต้อง ซึ่งหากยึดตามแนวสันปันน้ำจริงแล้ว ปราสาทพระวิหารจะตั้งอยู่ในฝั่งไทย ทั้งนี้ ไม่มีเหตุผลอันใดที่อธิปไตยของรัฐใด ๆ จะต้องถูกผูกพันด้วยความผิดพลาดในการจัดทำแผนที่ (no reason why a state should be bound by a cartographical mistake)⁹

Sir Percy Spender กล่าวว่า หัวใจของคำถามในคดีนี้ ไม่ได้อยู่ที่ว่า ไทยยอมรับแผนที่ ค.ศ. 1907 หรือไม่ แต่คำถามหลักคือ แผนที่ดังกล่าวจัดทำขึ้นอย่างถูกต้องแม่นยำและยึดถือหลักการแนวสันปันน้ำตามความตกลงของสนธิสัญญา ค.ศ. 1904 หรือไม่ ทั้งนี้ การที่ศาลโลก เน้นให้ความสำคัญต่อแผนที่ และคำถามที่ว่า ไทยให้การยอมรับแผนที่ดังกล่าวโดยพฤตินัย (acquiescence) หรือไม่ เป็นการใช้กฎหมายอย่างไม่ถูกต้อง

Sir Percy Claude Spender

⁸ Dissenting Opinion of Sir Percy Spender, I.C.J. Reports 1962, pp. 101–146.

⁹ Dissenting Opinion of Sir Percy Spender, Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1962, p. 131.

ท้ายที่สุด เช่นเดียวกันกับ นาย Moreno Quintana และนาย V.K. Wellington Woo ผู้พิพากษา Sir Percy Spender ยืนยันว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อสรุปของฝ่ายเสียงข้างมาก ว่าการที่ไทยนิ่งเฉยถือเป็นการยอมรับ ทั้งสามท่านเห็นว่า การนิ่งเฉยหรือการไม่คัดค้านนั้น ไม่เป็นเหตุผลเพียงพอที่จะสร้างพันธะทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ (formal legal obligation) หรือการทำให้ต้องยกดินแดนบางส่วนของตนไปให้ประเทศอื่น¹⁰ การยอมรับต้องมาจากการกระทำหรือถ้อยแถลงที่ชัดเจนและไม่มีความคลุมเครือ ไม่ใช่แค่การไม่คัดค้านเพียงอย่างเดียว ที่สำคัญ การกระทำและถ้อยแถลงของไทยตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ก็ได้มีนัยถึงการยอมรับเขตแดนตามที่ปรากฏในแผนที่ ค.ศ. 1907 แต่อย่างใด

จากความเห็นต่างทั้งหมดข้างต้น ของ นาย Moreno Quintana นาย V.K. Wellington Koo และ Sir Percy Spender นั้น จะเห็นได้ว่า ผู้พิพากษาทั้งสามท่าน ไม่เห็นด้วยตั้งแต่ต้น ในการที่ศาลโลกรับที่จะพิจารณาคดีประสาทพระวิหาร เพราะไม่ใช่หน้าที่ของศาลโลกที่จะตัดสินคดีในเรื่องของเขตแดน หรือปักปันเขตแดน ซึ่งเป็นประเด็นความขัดแย้งทางการเมือง มากกว่าประเด็นการตีความข้อกฎหมาย (อย่างไรก็ดี ทั้งก่อนและภายหลัง คดีประสาทพระวิหาร ศาลโลกได้พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทเขตแดน เป็นจำนวนมากมายหลายคดี อาทิ คดีช่องแคบคอร์ฟู (Corfu Channel case) ระหว่างอังกฤษกับแอลเบเนียใน พ.ศ. 2492 คดีสิทธิการกำหนดพื้นที่การประมงในทะเลเหนือ (Fisheries Case) ระหว่างอังกฤษกับนอร์เวย์ใน พ.ศ. 2494¹¹ และหลังจากนั้น คดีไหล่ทวีปในทะเลเหนือ (North Sea Continental Shelf Cases) ระหว่างเยอรมนี เดนมาร์ก และเนเธอร์แลนด์ พ.ศ. 2512¹² และคดีอธิปไตยเหนือเกาะหรือโขดหิน Pedra Branca ระหว่างมาเลเซียกับสิงคโปร์เมื่อ พ.ศ. 2551¹³ (โดยเฉพาะคดีไหล่ทวีปในทะเลเหนือนั้น เมื่อประกอบกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล หรือ United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) ค.ศ. 1982 แล้ว ผู้เขียนบทความนี้เชื่อว่าจะเป็นคดีศึกษาที่สำคัญสำหรับกรณีอำนาจอธิปไตยในอ่าวไทยต่อไปในอนาคต)

นอกจากนี้ ผู้พิพากษาทั้งสามท่าน ยังย้ำด้วยว่า อำนาจและหน้าที่ของศาลโลกนั้นควรอยู่ที่การพิจารณาสาระสำคัญของความตกลงที่ไทยกับกัมพูชามีต่อกัน ซึ่งก็คืออนุสัญญา ค.ศ. 1904 ที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ให้ทั้งสองประเทศใช้แนวสันปันน้ำเป็นหลักเกณฑ์ในการปักปันเขตแดนระหว่างกัน ไม่ใช่มุ่งประเด็นไปที่แผนที่ซึ่งฝรั่งเศสจัดทำขึ้นเพียงฝ่ายเดียวใน ค.ศ. 1907 และแผนที่ดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อน และ

¹⁰ Dissenting Opinion of Sir Percy Spender, Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1962, p. 128.

¹¹ Fisheries Case (United Kingdom v. Norway), Judgment, I.C.J. Reports 1951, p. 116.

¹² North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Denmark; Federal Republic of Germany/Netherlands), Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 3.

¹³ Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore), Judgment, I.C.J. Reports 2008, p. 12.

ไม่ได้เป็นไปตามหลักการของสนธิสัญญา ค.ศ. 1904 แต่อย่างใด ซึ่งไม่ถูกต้องอย่างยิ่งที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะต้องเสียดินแดน เพียงเพราะแผนที่ที่ผิดพลาด

ท้ายที่สุด ผู้พิพากษาทั้งสามท่าน ประท้วงว่า การที่ผู้พิพากษาเสียงส่วนใหญ่สรุปว่า การนิ่งเฉยเท่ากับการยอมรับโดยพฤตินัย (acquiescence) นั้น เป็นการตีความแบบ “กฎหมายวิบัติ” (legal error) เป็นการนำข้อกฎหมายมาใช้อ้างอิงแบบผิด ๆ (misapplication of these concepts and an inadmissible extension) โดยเฉพาะการนำหลักกฎหมายปิดปาก (estoppel) มาใช้อ้างอิง¹⁴ (นาย Ricardo Alfaro รองประธานคณะผู้พิพากษา เป็นผู้อ้างอิงถึงหลักกฎหมายปิดปากอย่างกว้างขวาง) นั้นเป็นเรื่องไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง

จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้น และดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไปแล้ว วัตถุประสงค์ของบทความนี้ ก็เพื่อนำเสนอข้อมูลและข้อพิจารณาเกี่ยวกับความเห็นแย้งของผู้พิพากษาศาลโลก ในแง่มุมที่ยังไม่ค่อยมีการเผยแพร่กันมากนัก มาให้ผู้อ่านได้รับทราบ ส่วนการวิเคราะห์และการมีข้อสรุป ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของท่านผู้อ่านแต่ละท่าน

บทผนวก

1. ตั้งแต่ก่อตั้งใน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) หรือที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ศาลโลก” มีคณะผู้พิพากษาประจำ 15 คน ซึ่งจะดำรงตำแหน่งคราวละ 9 ปี ได้รับเลือกจากสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UN General Assembly) และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UN Security Council) โดยผู้สมัครจะต้องได้รับคะแนนเสียงข้างมากในทั้งสององค์กร จึงจะได้รับเลือก และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง หนึ่งในสามของคณะผู้พิพากษาดังกล่าวจะพ้นวาระและมีการเลือกตั้งใหม่ทุก ๆ สามปี

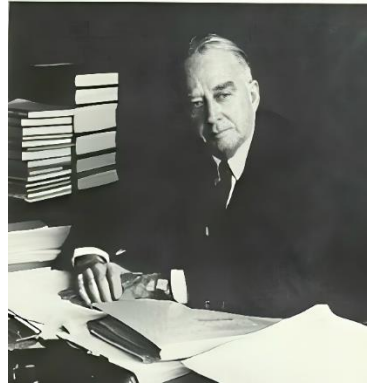
2. ในกรณีของคดีปราสาทพระวิหาร คณะผู้พิพากษา ที่ร่วมรับฟังคดี มีทั้งสิ้น 13 ท่าน ซึ่งท่านที่ 13 คือ นาย Philip C. Jessup จากสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากนาย Jessup ซึ่งขณะนั้นเป็นอาจารย์ด้านกฎหมายระหว่างประเทศประจำมหาวิทยาลัย Columbia เพิ่งตอบรับเป็นที่ปรึกษากฎหมายของรัฐบาลไทยในคดีปราสาทพระวิหาร ตามคำเชิญของรัฐบาลไทย เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2502 ก่อนที่ต่อมาจะได้รับเลือกตั้งโดยสหประชาชาติให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลโลก ในเดือนพฤศจิกายน 2503 ดังนั้น นาย Jessup จึงไม่อาจร่วมลงคะแนนเสียงในการตัดสินคดีดังกล่าวได้ ตามข้อห้ามเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ในมาตรา 17(2) ของธรรมนูญศาลโลก¹⁵ ส่วนผู้พิพากษาอีกสองท่าน คือ นาย Jean Spiropoulos จากประเทศกรีซ (Greece) และนาย Roberto Cordova จากเม็กซิโก ได้ลาป่วย และไม่ได้ร่วมรับฟังคดีตั้งแต่นั้น

¹⁴ Dissenting Opinion of Sir Percy Spender. In Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Merits, Judgment of 15 June 1962. I.C.J. Reports 1962, p. 143–146.

¹⁵ Statute of the International Court of Justice, Art. 17, para. 2 (prohibiting judges from participating in cases where they previously acted as agents or counsel).

คณะผู้พิพากษาศาลโลก (ถ่ายเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2504)

นาย Philip C. Jessup

นาย Philip C. Jessup ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลโลกจนกระทั่ง พ.ศ. 2513 หลังจากนั้น จึงกลับคืนสู่การสอนกฎหมายระหว่างประเทศ นาย Jessup เสียชีวิตใน พ.ศ. 2529 ด้วยวัย 88 ปี มรดกสืบทอดของนาย Jessup จนปัจจุบันคือ การแข่งขัน Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition เป็นประจำทุกปี ที่วอชิงตัน ดีซี หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า Jessup Moot หรือ The Jessup คือการแข่งขันศาลจำลองด้านกฎหมายระหว่างประเทศที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุดในโลก โดยทุกปีมีผู้เข้าร่วมจากเกือบ 700 คณะนิติศาสตร์ และกฎหมายระหว่างประเทศ จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ กว่า 100 ประเทศ เพื่อแย่งชิง The Jessup Cup

3. ระหว่างการพิจารณาคดีประสาทพระวิหารใน พ.ศ. 2504 สถาบัน **Delft Institute of Aerial Surveys** แห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้มอบหมายให้ **นาย Friedrich Ackermann** อายุ 33 ปี แห่ง University of Stuttgart วิศวกรธรณีมาตร (geodetic engineer) และผู้เชี่ยวชาญด้านภาพถ่ายทางอากาศ ชาวเยอรมัน (ต่อมามีตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ประจำสถาบันดังกล่าว) ทำการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ชายแดนรอบปราสาทพระวิหาร ซึ่งผลการสำรวจของนาย Ackermann สรุปว่าแนวสันปันน้ำที่แท้จริงทอดตัวไปตามขอบหน้าผาสูงชัน ซึ่งจะทำให้ปราสาทตั้งอยู่ในดินแดนฝั่งไทย ผลการสำรวจนี้ ช่วยชี้ให้เห็นถึงความผิดพลาดของแผนที่ที่ฝรั่งเศสจัดทำขึ้นใน ค.ศ. 1907 ซึ่งต่อมาทำให้การของนาย Ackermann ต่อศาลโลก ถือเป็นข้อโต้แย้งสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อไทย

หลายสิบปีผ่านไป **ศาสตราจารย์ Friedrich Ackermann** ยังคงติดตามสถานการณ์การปักปันเขตแดนระหว่างไทยและกัมพูชาอย่างใกล้ชิด รวมทั้งได้เข้ารับฟังคำให้การในศาลโลกใน พ.ศ. 2556 เมื่อกัมพูชาได้ยื่นเรื่องเป็นครั้งที่สอง ใน พ.ศ. 2554 **ศาสตราจารย์ Ackermann** ได้เสียชีวิตในปลาย พ.ศ. 2564 รวมอายุ 92 ปี

Dean G. Acheson

ศาสตราจารย์ Friedrich Ackermann

4. ในคดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505 ที่ปรึกษากฎหมายท่านหนึ่งของฝ่ายกัมพูชา คือ นาย Dean Acheson¹⁶, ทนายความประจำศาลสูงสุด (Supreme Court) ของสหรัฐฯ ซึ่งก่อนหน้านั้น นาย Acheson ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ภายใต้ประธานาธิบดี Harry S. Truman ระหว่าง พ.ศ. 2492-2496 นาย Acheson ได้รับเครดิตว่าเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในช่วงสงครามเย็น เป็นผู้จัดทำร่าง Truman Doctrine แผน Marshall Plan และการจัดตั้งองค์การ NATO การที่นาย Acheson เป็นอดีตรัฐมนตรีต่างประเทศ มารับตำแหน่งที่ปรึกษาของรัฐบาลกัมพูชาในคดีนี้ ทำให้ไทยตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับความเป็นกลางของสหรัฐฯ นาย Acheson จบกฎหมายจากมหาวิทยาลัย Harvard และเสียชีวิตใน พ.ศ. 2514 ในวัย 78 ปี

5. นอกเหนือจากคดีปราสาทพระวิหารแล้ว ศาลโลกได้ใช้หลักการยอมรับโดยพฤตินัย (acquiescence) และกฎหมายปิดปาก (estoppel) ในการพิพากษาคดีอื่น ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกันไป ทั้งก่อนและหลังคดีปราสาทพระวิหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของเขตแดนทางประวัติศาสตร์ที่มีการใช้พื้นที่หรือทางผ่านร่วมกันเป็นนานปี เช่น ในคดี Fisheries ระหว่างอังกฤษกับนอร์เวย์ใน พ.ศ. 2494 คดีหมู่เกาะ The Minquiers and Ecrehos ระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2496 คดี The Right of Passage over Indian Territory ระหว่างอินเดียกับโปรตุเกสใน พ.ศ. 2503 คดี Nuclear Tests ระหว่างออสเตรเลียกับนิวซีแลนด์ฝ่ายหนึ่ง และกับฝรั่งเศสอีกฝ่ายหนึ่งใน พ.ศ. 2517 และคดี Frontier Dispute ระหว่างบูร์กินาฟาโซกับไนเจอร์ใน พ.ศ. 2556

6. **นาย Lucio Manuel Moreno Quintana** เกิดที่กรุงปารีส โดยเป็นบุตรชายของนักการทูตชาวอาร์เจนตินา สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านกฎหมาย จากมหาวิทยาลัยบัวโนสไอเรส ตาของ นาย Quintana คือ นาย Manuel Pedro Quintana Sáenz อดีตประธานาธิบดีของอาร์เจนตินา ระหว่าง พ.ศ. 2447-2449 นอกจากตำแหน่งระดับสูงต่าง ๆ ในกระทรวงการต่างประเทศอาร์เจนตินาแล้ว นาย Quintana ยังเคยดำรงตำแหน่งตุลาการประจำศาลอนุญาโตตุลาการถาวร ณ กรุงเฮก และต่อมาผู้พิพากษาศาลโลก ระหว่าง พ.ศ. 2498-2507 นาย Quintana เสียชีวิตใน พ.ศ. 2522 ด้วยวัย 81 ปี

¹⁶ Dean Acheson, *Present at the Creation: My Years in the State Department* (W. W. Norton & Company, 1969).

7. นาย V.K. Wellington Koo (Gu Weijun) หรือ กู๋ เหวยจวิน เป็นนักการทูต นักการเมือง และนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงชาวสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ในยุคเดียวกันกับ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ นาย V.K. Wellington Koo สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการทูตและกฎหมายระหว่างประเทศ จากมหาวิทยาลัย Columbia และมีบทบาทสำคัญทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในจีน และในฐานะผู้แทนของจีนในเวทีโลกหลายแห่ง รวมถึงการเข้าร่วมการประชุมสันติภาพปารีส (Paris Peace Conference) เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2462 และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งองค์การสันนิบาตชาติ เคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศถาวร (PCIJ) ก่อนที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาศาลโลก ในทางการเมือง นาย V.K. Wellington Koo เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายกรัฐมนตรีในยุคก๊กมินตั๋ง นาย V.K. Wellington Koo ถือสัญชาติจีนจนกระทั่งพ้นวาระจากศาลโลกใน พ.ศ. 2510 และเปลี่ยนมาถือสัญชาติอเมริกัน และเสียชีวิตในนครนิวยอร์กเมื่อ พ.ศ. 2528 ในวัย 97 ปี

8. Sir Percy Claude Spender เป็นนักการเมือง นักการทูต ก่อนที่จะมาเป็นผู้พิพากษาศาลโลก Sir Percy C. Spender จบการศึกษานิติศาสตร์ จาก University of Sydney มีเส้นทางอาชีพที่ประสบความสำเร็จในแวดวงการเมืองของออสเตรเลีย โดยเคยดำรงตำแหน่งสำคัญหลายตำแหน่ง อาทิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารบก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และเอกอัครราชทูตประจำสหรัฐฯ นอกจากนี้เขายังมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้ง องค์การความร่วมมือด้านความมั่นคง ANZUS รวมทั้งแผนโคลัมโบ (Colombo Plan) ซึ่งเป็นโครงการความช่วยเหลือด้านการพัฒนาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่สำคัญ Sir Percy C. Spender ดำรงตำแหน่งประธานคณะผู้พิพากษาศาลโลกระหว่าง พ.ศ. 2507-2510 และเสียชีวิตใน พ.ศ. 2528 ด้วยวัย 87 ปี

Sir Percy C. Spender มีบุตรชายชื่อ John Spender เป็นนักการเมือง และนักการทูต เช่นเดียวกันกับบิดา John Spender เคยดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำฝรั่งเศส ระหว่าง พ.ศ. 2539-2543 และเสียชีวิตใน พ.ศ. 2545 ด้วยอายุ 86 ปี นาย John Spender มีบุตรสาว ชื่อ นาง Allegra Spender จบการศึกษาจาก University of Cambridge และ University of London และใน พ.ศ. 2568 ดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภาออสเตรเลีย พรรคอิสระ

บรรณานุกรม

เอกสารปฐมภูมิทางกฎหมาย (กฎหมายหลัก สนธิสัญญา และคำพิพากษา)

Convention entre la France et le Siam pour le délimitation des frontières [Convention Between France and Siam for the Delimitation of the Frontiers], signed February 13, 1904. International Court of Justice. *Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)*, Merits, Judgment of 15 June 1962. I.C.J. Reports 1962, p. 6.

International Court of Justice. *Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 in the Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)*, Judgment of 11 November 2013. I.C.J. Reports 2013, p. 281.

Traité entre la France et le Siam relatif aux frontières et à d'autres questions [Treaty Between France and Siam Regarding Boundaries and Other Matters], signed March 23, 1907.

United Nations. *Statute of the International Court of Justice*. San Francisco, June 26, 1945.

เอกสารความเห็นต่างของผู้พิพากษา

Moreno Quintana, Lucio Manuel. "Dissenting Opinion." In *Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)*, Merits, Judgment of 15 June 1962. I.C.J. Reports 1962, 67–72.

Spender, Sir Percy. "Dissenting Opinion." In *Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)*, Merits, Judgment of 15 June 1962. I.C.J. Reports 1962, 101–146.

Wellington Koo, V. K. "Dissenting Opinion." In *Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)*, Merits, Judgment of 15 June 1962. I.C.J. Reports 1962, 75–100.

หนังสือและเอกสารทางวิชาการ

Acheson, Dean. *Present at the Creation: My Years in the State Department*. New York: W. W. Norton & Company, 1969.

Beigbeder, Yves. *Judging War Crimes and Torture: French Justice and International Criminal Tribunals and Commissions (1940-2005)*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. (Context for Judge Jules Basdevant).

Koo, V. K. Wellington. *The Memoirs of Vi Kyuin Wellington Koo*. New York: Columbia University Oral History Research Office, 1976.

Spender, Sir Percy. *Exercises in Diplomacy: The ANZUS Treaty and the Colombo Plan*. Sydney: Sydney University Press, 1969.

เอกสารทางเทคนิคและวิทยาศาสตร์

Ackermann, Friedrich. "The Application of Photogrammetry in the Preah Vihear Case." Technical Testimony presented to the International Court of Justice, The Hague, 1961/2013.